

Regionalt miljøprogram for landbruket i Oslo og Akershus 2013-2016

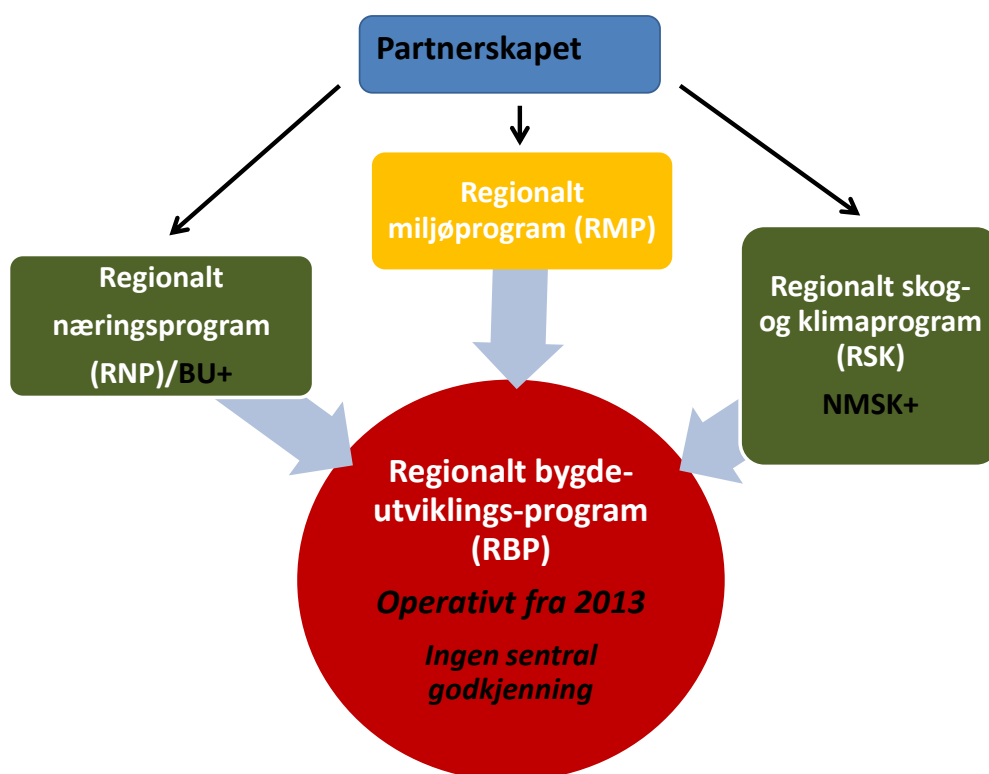
Forord

Regionalt miljøprogram er vedtatt av Fylkesmannen i Oslo og Akershus, landbruksavdelingen som ett av tre delområder som til sammen utgjør regionalt bygdeutviklingsprogram for Oslo og Akershus. Regionale bygdeutviklingsprogram skal utvikles for alle fylker som oppfølging av Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken, og være operativt fra 2013.

Dette dokumentet er utformet i samråd med det regionale partnerskapet som har bestått av:

Akershus Bondelag
Akershus Bonde- og Småbrukarlag
Romerike Landbruksrådgivning
Akershus fylkeskommune
representanter fra kommunene i Akershus

3 programområder → 3+ !

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	4
Vannforskriftens mål:	5
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL): Forbindelsen til RMP.....	6
Bærekraftig landbruk	6
2 Utfordringer, hovedmål og resultatmål i RMP 2013-2016 Oslo og Akershus	7
Hovedutfordringer forurensning	7
Hovedmål forurensning:	7
Hovedutfordringer kulturlandskap.....	9
Hovedmål kulturlandskap	9
Hovedmål - klimagassutslipp.....	10
3 Tiltak i Oslo og Akershus.....	11
Tiltak for å redusere avrenning til vassdrag og kyst.....	11
Tiltak for å redusere bruk av kjemisk plantevernmidler	15
Tiltak for å ivareta landbrukets kulturlandskap	16
Tiltak for å ivareta biologisk mangfold	17
Tilskudd til bevaring av kulturmiljøer og kulturminner.....	20
Friluftsliv og tilgjengelighet	22
4 Miljøkrav i prioriterte vannområder i Oslo og Akershus	25

1 Innledning

Regionalt miljøprogram skal gi en målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som oppnås med nasjonale ordninger, og det er et mål å synliggjøre miljøinnsatsen. De viktigste miljøtemaene er:

- Avrenning fra jordbruket til vassdrag og kyst
- Riktig bruk av plantevernmidler
- Kulturlandskap
- Biologisk mangfold
- Kulturminner og kulturmiljøer
- Friluftsliv og tilgjengelighet

Tiltakene skal gi best mulig måloppnåelse innenfor disse temaene. Det første tema, avrenning fra jordbruket til vassdrag og kyst, har vært prioritert høyest i Oslo/Akershus i de tidligere miljøprogrammene. Innføringen av vannforskriften fra 2006 har medført at dette tema fortsatt vil bli prioritert høyest både når det gjelder innsats og bruk av den økonomiske rammen for tilskudd. Vannforskriften har en målsetting om god økologisk og kjemisk status i alle vannforekomster innen 2015 for vannområder i første planperiode og innen 2021 for resten av vannforekomstene.

I Oslo/Akershus har vi fire vannområder som er inne i den første planperioden; Morsa (Vansjø-Hobøl), Haldenvassdraget, PURA og Leira-Nitelva (der Nitelva er med i andre planperiode), Lysakerelva/Sørkedalsvassdraget (ligger under vannområdet Indre Oslofjord Vest). Disse vannområdene (med unntak av Lysakerelva/Sørkedalsvassdraget) vil bli prioritert også i den kommende fireårsperioden (RMP 2013-2016). Det er vedtatt forvaltningsplaner og tiltaksprogram for vannområdene som tilsier at det fortsatt er et stort behov for å opprettholde og forsterke tiltak for vannmiljøet. I andre planperiode har vi fire vannområder; Hurdalvassdraget/Vorma, Øyern, Bekkelagsbassenget, og Indre Oslofjord Vest. Utarbeiding av tiltaksplan for disse vannområdene er i gang, og det er klart at tiltak i jordbruket også er svært viktig i de fleste av disse vannområdene.

Selv om vannmiljø er prioritert, er det også viktig å støtte de andre miljøtemaene. Oslo og Akershus har varierte og viktige kulturlandskap og et stort antall kulturminner. Tilskudd til slått og beite av verdifulle naturtyper og kulturlandskap har utgjort en stor andel av denne delen av RMP.

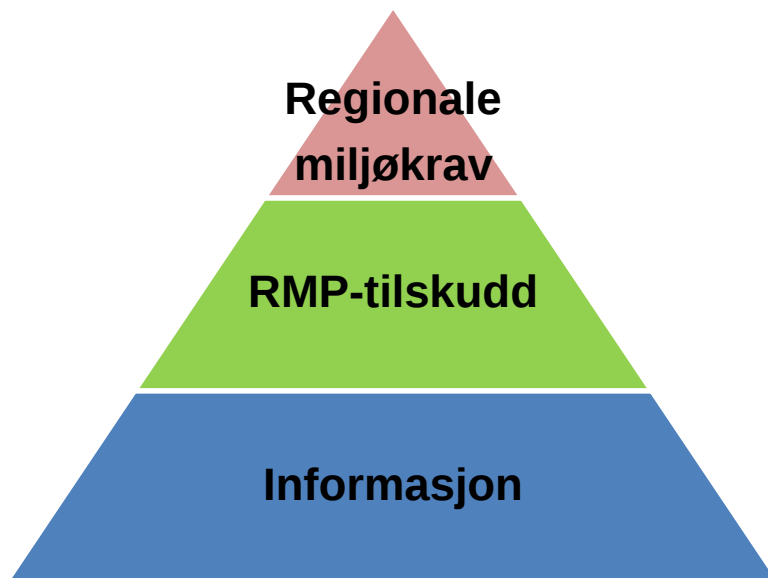
Regionalt miljøprogram (RMP) ble innført i 2005 for en fireårsperiode. Det var en rullering i 2009. I jordbruksoppgjøret 2012, Prop. 122 S (2011-2012) ble det bestemt å videreføre RMP etter de hovedlinjer som ble lagt 2004/2005 og med de forbedringspunktene som kom fram i evalueringen 2007/2008, samt evalueringen i 2011. Fylkesmannen skal videreføre arbeidet med økt målretting av midlene til tiltak som gir mest miljønytte. Videre skal det sikres en god fordeling av tiltak over RMP og den kommunale SMIL-ordningen.

Nasjonalt miljøprogram for 2013-2016 gir viktige premisser for de regionale miljøprogrammene. Dette ble godkjent av partene i jordbruksoppgjøret og publisert av Statens landbruksforvaltning 31. oktober 2012. Det innføres et eget klima- og miljøprogram fra 2013. Her vil det være midler til utredningsprosjekter og informasjonstiltak på miljøområdet. Midlene skal forvaltes av SLF og Fylkesmennene. Innenfor dette programmet vil det være mulig å gjennomføre kartlegginger og utredninger som er nødvendig for å gjennomføre best mulige miljøtiltak. Nasjonalt miljøprogram setter også som krav at godkjent miljøplan skal være et vilkår for å motta RMP-tilskudd.

Prinsippene for rulleringen har vært at den skal videreføre det som fungerer godt, bidra til stabilitet og forutsigbarhet, øke målrettingen av tiltakene der det er mulig, samt forenkle RMP der det er mulig.

Virkemidlene i RMP er tredelte og består av

- ❖ RMP-tilskudd, som fungerer som betaling for miljøgoder landbruket produserer og skal bidra til rett miljøtiltak på rett sted
- ❖ Miljøkrav knyttet til produksjonstilskuddet (med hjemmel i § 8 Miljøkrav, forskrift om produksjonstilskudd)
- ❖ Informasjon

Figur 1: Virkemidlene i RMP er tredelte

Vannområder i første planperiode i Oslo og Akershus:

- ❖ Vansjø-Hobølvassdraget (del av Morsa)
- ❖ Haldenvassdraget
- ❖ Leira
- ❖ Bunnefjorden med Årungen- og Gjersøvassdraget (PURA)
- ❖ Lysakerelva og Sørkedalsvassdraget (del av Indre Oslofjord Vest)

Kobling mot Vannforskriftens:

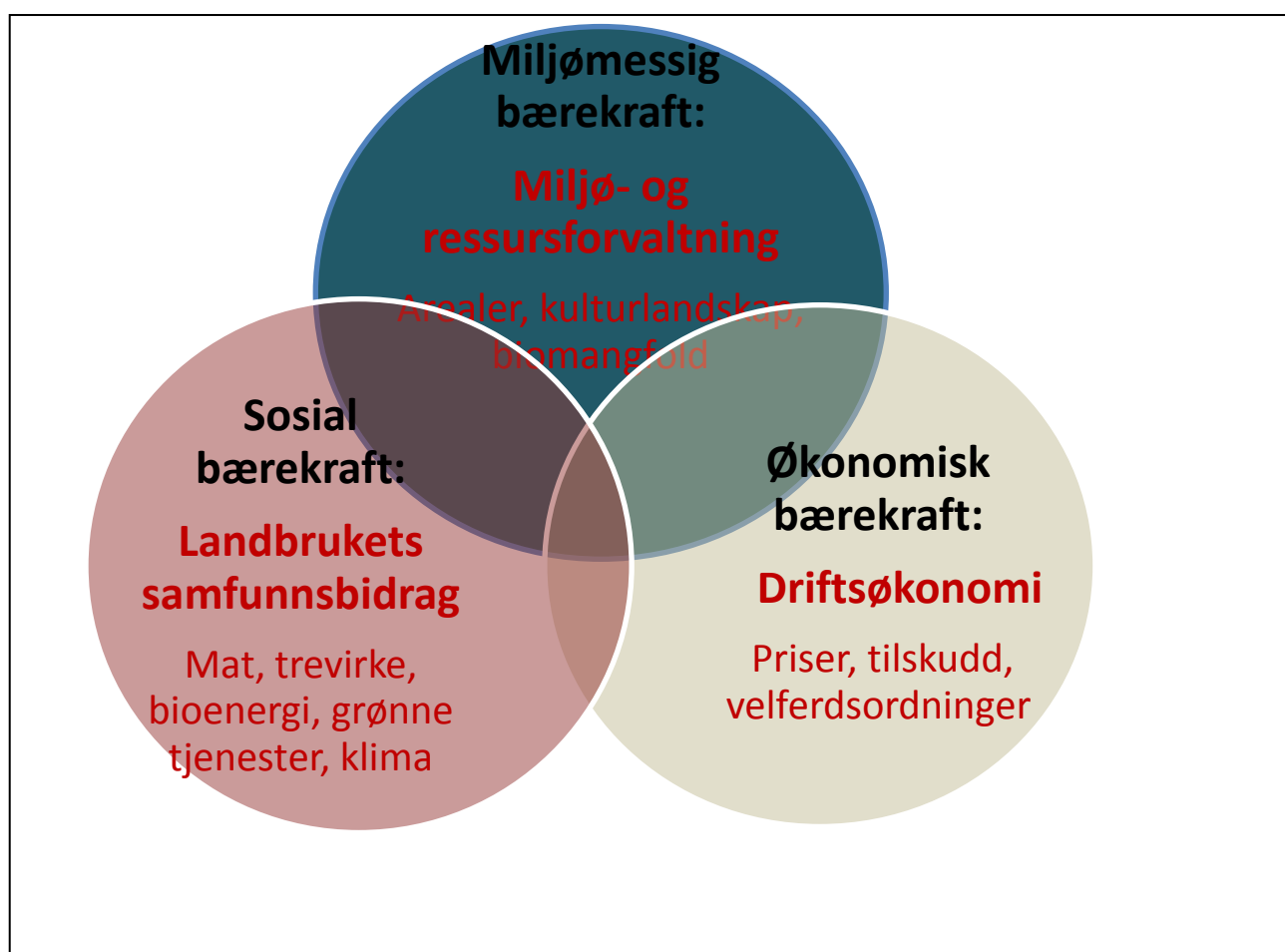
- ❖ God økologisk og kjemisk tilstand innen 2015
- ❖ Regional prioritering av tiltak innen forurensing
- ❖ Regionalt miljøprogram i Oslo og Akershus prioriterer tiltak som bidrar til å redusere forurensning til vann og vassdrag. Hoveddelen av tilskuddsrammen for RMP (ca 90 %) brukes til dette
- ❖ Tiltak i de nedbørfeltene og vassdragene som er med i Vanndirektivets første planperiode, hvor tilstanden er dårlig og behovene for tiltak er størst, prioriteres
- ❖ Tiltak med størst miljøeffekt gis høyest tilskudd

- ❖ Miljøkrav for å motta produksjonstilskudd er innført på de mest erosjonsutsatte arealene i vannområder i første planperiode.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

RMP-tilskudd er årlige tilskudd til gårdbrukere som er berettiget produksjonstilskudd, og som gjør konkrete miljøtiltak. SMIL er den lokale forankringen av landbrukets miljøinnsats – ordningen forvaltes av kommunen, som utarbeider tiltaksstrategier med lokale prioriteringer av tiltak og bruk av midler. De lokale prioriteringene skal reflektere prioriteringene i RMP, med tilpasning til lokale utfordringer og målsettinger. Det skal sikres en god fordeling av tiltak gjennom RMP og SMIL, der RMP-tilskudd gis til tiltak som krever årlig skjøtsel, og SMIL-ordningen brukes til investeringer og vedlikehold som krever enkeltsaksbehandling. Kommunenes tiltaksstrategier skal rulleres for perioden 2013-2016.

Bærekraftig landbruk

Figur 1: Bærekraftig landbruk bygger på tre grunnpilarer: Miljømessig bærekraft, sosial bærekraft og økonomisk bærekraft.

Kort om utvikling RMP 2005-2012

- ❖ 30 % høyere oppslutning om endra jordarbeiding i 2012 enn i 2005
- ❖ Grasdekte vannveier og gras på erosjonsutsatt areal har økt med ca 70 %
- ❖ Fangvekster, direktesådd og høstharving er redusert med ca 70 %
- ❖ Økt oppslutning om kulturlandskapsordningene 24 %
- ❖ Andre miljøtrender i landbruket er redusert gjødsling og økt glyfosatbruk

Situasjonen for jordbruket i vår region - Arealbruk og jordvern

Oslo og Akershus har til sammen landets tettest befolkede region, med kraftig befolkningsvekst - Betydelig utbyggingspress i Osloregionen, særlig tettstedsnære jordbruksarealer. Akershus landets største kornfylke – 1/5 av landets kornareal og noen av de beste jordbruksarealene. Kornproduksjonen kan i teorien brødfø over 1 million mennesker – forutsatt gode vilkår og tilgang på f. eks såkorn, gjødsel og kompetanse. Mål om et strengt jordvern ligger fast i landbruksmeldingen, Meld. St. 9 (2011-2012). Hensynet til jordressursene er forankret i jordloven og plan- og bygningsloven. Dyrka og dyrkbar jord er en ikke-fornybar ressurs - må i så stor grad som mulig skjermes mot utbygging for å sikre nasjonal matproduksjon i et langsiktig perspektiv. Jordtap på grunn av erosjon bidrar også til tap av dyrkningsgrunnlag. Erosjonen må reduseres og jorda må holdes i hevd. Jordbruket i Oslo og Akershus domineres av ensidig, intensiv kornproduksjon – dette er en dokumentert stor bidragsyter til forurensning av vassdragene. De prioriterte og sårbare vassdragene i Oslo og Akershus ligger i områder som i utgangspunktet er erosjonsutsatte og næringsrike – og som er viktige jordbruksområder.

2 Utfordringer, hovedmål og resultatmål i RMP 2013-2016 Oslo og Akershus

Hovedutfordringer forurensning

- ❖ Erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruksarealer
- ❖ Utvasking og avdrift av plantevernmidler fra jordbruksarealer
- ❖ Å bruke riktig gjødslingsstrategi tilpasset avling, vekst og driftsform
- ❖ Forringelse av jordstruktur

Hovedmål forurensning:

- ❖ Begrense erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruksarealer
- ❖ Redusere risikoen for at plantevernmidler kommer på avveie
- ❖ Gjennomføre riktig gjødslingsstrategi i forhold til avling, vekst og driftsform
- ❖ Forbedre jordstrukturen

Resultatmål – Begrense erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruksarealer

- ❖ Gjennomføre jordarbeidingstiltak tilpasset vannforekomstenes tåleevne og hva som er nødvendig for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand:
 - Ingen jordarbeiding om høsten i erosjonsklasse 3 og 4 i spesielt utsatte vannområder (Vansjø-Hobøl, Haldenvassdraget og PURA)
 - Gras/stubb på alt vassdragsnært og/eller flomutsatt areal om høsten
 - Stubb eller grasdekte vannveier med varig gras i alle erosjonsutsatte dråg og forsenkninger på jordet der vannet samler seg.

Resultatmål – Begrense erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruksarealer

- ❖ Anlegge buffersone med gras langs alle vassdrag der dette er effektivt
- ❖ Anlegge og vedlikeholde kumdammer og fangdammer i områder med spesielle problemer, i henhold til tiltaksplaner i vannområdene
- ❖ Redusere erosjon som skyldes konsentrert overflateavrenning
- ❖ Økt vedlikehold og oppgradering av hydrotekniske anlegg
- ❖ Når hydrotekniske anlegg oppgraderes, skal disse være sikret mot graving rundt inntakskummer
- ❖ Ved oppgraderinger skal hydrotekniske anlegg dimensjoneres for klimaendringer
- ❖ Fremmedvann skal ledes bort fra jordbruksareal
- ❖ Hindre lekkasjer fra gjødsellager, rundballer og siloer
- ❖ Hindre avrenning til vassdrag fra fôringsplasser og samlingsplasser for husdyr

Resultatmål – Redusere risikoen for at plantevernmidler kommer på avveie

- ❖ Redusere risikoen for tap av plantevernmidler til vassdrag og grunnvann
- ❖ Riktig bruk av plantevernmidler – minimere bruken og optimalisere nytten

Resultatmål – Gjennomføre riktig gjødslingsstrategi i forhold til vekst, avling og driftsform

- ❖ Tilpasse næringstilførsel etter plantenes behov og vekstrytme
 - Gjødsle i samsvar med jordas fosforinnhold
- ❖ Redusere risikoen for tap av næringsstoffer til vassdrag og grunnvann når det gjødsles

Resultatmål – Forbedre jordstrukturen

- ❖ Økt moldinnhold
- ❖ Redusere jordpakking

Hovedutfordringer kulturlandskap

- ❖ Tap av biologisk mangfold og variasjon i jordbrukslandskapet
- ❖ Færre beitedyr og gjengroing av jordbruksområder
- ❖ Lite tilgjengelig kulturlandskap for allmennheten, samt ferdsel på uønsket sted
- ❖ Tap av kulturminner, fornminner og nyere tids kulturminner

Hovedmål kulturlandskap

- ❖ Bevare og legge til rette for biologisk mangfold i et variert jordbrukslandskap
- ❖ Bidra til å opprettholde et åpent kulturlandskap med bruk av gamle beiter
- ❖ Tilrettelegge for styrt ikke-motorisert ferdsel og opplevelser i kulturlandskapet for allmennheten
- ❖ Bidra til å bevare kulturminner og kulturmiljøer
- ❖ Synliggjøre og øke bevisstheten rundt biologiske og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap

Resultatmål – Bevare og legge til rette for biologisk mangfold i et variert jordbrukslandskap

- ❖ Bevaring av gammel husdyrrase med tilknytning til denne regionen; Østlandsk rødkolle
- ❖ Bevare særegne og spesielt verdifulle kulturlandskapselementer i jordbruket på Østlandet
- ❖ Åpne grøfter/reetablere bekker, dammer og våtmark
- ❖ Bevare biologisk mangfold i restarealer og kantsoner
- ❖ Bevare skjøtselsavhengige områder med stor verdi for biologisk mangfold
- ❖ Alle verdifulle slåttemarkarealer* skal slås årlig
- ❖ De mest verdifulle beitearealene** skal beites årlig

*Verdifull slåttemark registrert på kart i Naturbase (DN) som viktige/svært viktige, eller arealer med tilsvarende dokumenterte miljøverdier

** Ravinebeiter, og arealer som er registrert på kart i Naturbase (DN) som viktige/svært viktige beitemarker

Resultatmål – Bidra til å opprettholde et åpent kulturlandskap med bruk av gamle beiter

- ❖ Opprettholde og gjenåpne verdifulle innmarksbeiter
- ❖ Opprettholde det åpne kulturlandskapet på øyene langs kysten og i ferskvann
- ❖ Ivareta ravinebeiter som et viktig landskapselement
- ❖ Opprettholde dagens utmarksbeiter

Resultatmål – Tilrettelegge for styrt ikke-motorisert ferdsel og opplevelser i kulturlandskapet for allmennheten

- ❖ Synliggjøre for allmennheten verdien av å opprettholde et aktivt landbruk
- ❖ Åpne for ikke-motorisert ferdsel i verdifullt kulturlandskap
- ❖ Begrense ferdsel der den har negativ effekt

Resultatmål – Bidra til å bevare kulturminner og kulturmiljøer

- ❖ Bevare og synliggjøre prioriterte kulturminner og kulturmiljøer i jordbrukslandskapet
- ❖ Gjøre kulturminner tilgjengelige som opplevelsesmuligheter for allmennheten
- ❖ Redusere tap av automatisk freda kulturminner i jordbrukslandskapet
- ❖ Redusere tap av nyere tids kulturminner i jordbrukslandskapet, hvor finneboplasser, sætre og husmannsplasser er prioritert
- ❖ Ivareta steingjerder i jordbrukslandskapet

Resultatmål - Synliggjøre og øke bevisstheten rundt biologiske og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap

- ❖ Heve bevisstheten og kunnskapen om biologisk mangfold i jordbrukslandskapet
- ❖ Alle gårdbrukere med verdifulle arealer på gården sin skal kjenne til disse og vite hvordan de bør skjøttes

Hovedmål - klimagassutslipp

- ❖ Optimalisere nitrogenopptaket i plantene, hindre avrenning og N-tap til luft
- ❖ Bidra til å redusere lystgassutslipp fra myr og anaerob jord
- ❖ Bidra til å redusere ammoniakkutslipp
- ❖ Bidra til å redusere metanutslipp
- ❖ Bidra til å redusere CO₂ utslipp og øke karbonbinding

Ingen nye klimatiltak

- ❖ Å bidra til å redusere klimagassutslipp er en viktig del av landbrukts miljøinnsats, og RMP skal bidra til å oppnå overordnede mål på klimaområdet
- ❖ Likevel er det fortsatt behov for mer kunnskap om effektive klimatiltak i det norske jordbruket. Derfor vil det ikke innføres egne tiltak for klima i RMP 2013-2016
- ❖ Flere av forurensningstiltakene har imidlertid også positive effekter i forhold til å redusere klimagassutslipp, og ytterligere klimatiltak vil vurderes med tiden
- ❖ Flere av tiltakene for å redusere avrenning av næringsstoffer er også relevante i forhold til jordbrukets tilpasning til klimaendringene.

3 Tiltak i Oslo og Akershus

Nasjonalt miljøprogram 2012 beskriver de ulike tiltakene som det kan gis tilskudd til i fylkene. Disse vil kunne velges i en meny i det elektroniske systemet for søknad og saksbehandling som utvikles (eStil). Inndelingen av tiltakene er blant annet gjort av hensyn til nasjonal rapportering og statistikk på de ulike miljøområdene.

Tiltak for å redusere avrenning til vassdrag og kyst

Det gis tilskudd til drift av dyrka arealer der det gjennomføres tiltak eller tas spesielle hensyn for å hindre eller redusere forurensning og erosjon.

Tilskudd til ingen/utsatt jordarbeiding

Det gis tilskudd til åker i stubb; korn (også direktesådd), oljevekster og erter, siste høsteår, korn med gjenlegg, grønnfôr med gjenlegg, grønn gjødsling og grønnfôrvekster sådd med liten radavstand og der kun overjordiske deler høstes. Det er tillatt å sprøyte ned graset om høsten. Det gis ikke tilskudd i radkulturer (potet og grønnsaker).

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet skal ikke gjødsles eller jordarbeides etter høsting og ikke før 1. mars neste år.
- b) Arealet skal ikke ha vesentlige skader som følge av tråkk, beiting eller kjøring.

Prosess

Denne ordningen tilsvarer den tidligere ordningen "arealer som ikke jordarbeides om høsten", og det nye navnet er en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Det er ingen endringer i tiltaket, med unntak av at "utsatt omlegging av eng" er skilt ut som egen ordning.

Tilskudd til utsatt omlegging av eng

Det gis tilskudd til eng og frøeng siste høsteår.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet skal ikke gjødsles eller jordarbeides etter høsting, og ikke før 1. mars neste år
- b) Arealet skal ikke ha vesentlige skade som følge av tråkk, beiting eller kjøring.
- c) Arealet må ligge innenfor ett eller flere av følgende vannområder: Haldenvassdraget, PURA, Leiravassdraget eller Vannsjø-Hobølvassdraget.

Prosess

Tiltaket er skilt ut fra det som tidligere het "arealer som ikke jordarbeides om høsten" som tilpasning til ny sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Tilskudd til direktesådd høstkorn

Det gis tilskudd til direktesådd høstkorn. For å motta tilskudd skal det ikke være ekstra jordarbeidingsredskap koblet på direktesåingsutstyret og jorda skal være mest mulig urørt etter såing.

Prosess

Tilskudd til direktesådd høstkorn var tidligere inkludert i tilskudd til "ingen/utsatt jordarbeiding. Det gis nå et eget tilskudd for direktesåing for å stimulere flere til å prøve denne driftsformen, som er gunstig med tanke på å minimere avrenning av næringsstoffer.

Tilskudd til lett høstharving

Det gis tilskudd til lett høstharving i erosjonsklasse 1 og 2. For å motta tilskudd skal det harves én gang snarest mulig etter tresking.

Prosess

Tiltaket har vært gjenstand for grundige diskusjoner, da det er usikkerhet knyttet til hvor effektivt tiltaket er med tanke på å redusere avrenning av næringsstoffer. Tiltaket er endret i form av at det nå bare gis tilskudd til lett høstharving i erosjonrisikoklasse 1 og 2. Dette er en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Tilskudd til fangvekster sådd sammen med vekster

Det gis tilskudd til fangvekster som sås samtidig med vekster til frømodning.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet skal ikke jordarbeides, sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten, og ikke før 1. mars neste år.
- b) Frøblandingen skal inneholde maks 15 % belgvekster, og ikke være lik hovedveksten det året fangveksten sås eller året etter.

Prosess

Tiltaket ble foreslått tatt ut av RMP i høringsforslaget, men ble tatt inn igjen som følge av høringsinnspill. Begrunnelse: Tiltaket bidrar til karbonbinding og hindrer avrenning av næringsstoffer. Tiltaket er splittet fra tiltaket "fangvekster etter høsting", som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Ellers ingen endringer i tiltaket.

Tilskudd til fangvekster etter høsting

Det gis tilskudd til fangvekster som sås umiddelbart etter ugrasharving eller etter tidlig høsting av grønnsaker, poteter eller rotvekster.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Fangvekster sådd etter tidlig høsting av grønnsaker, poteter eller rotvekster sås senest 31. juli.
- b) Arealet skal ikke jordarbeides, sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles om høsten, og ikke før 1. mars året etter
- c) Frøblanding skal inneholde maks 15 % belgvekster, og ikke være lik hovedveksten året etter.

Prosess

Tiltaket er splittet fra tiltaket "fangvekster sådd sammen med vekster", som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Ellers ingen endringer i tiltaket.

Tilskudd til grasdekte vannveier

Det gis tilskudd til gras i dråg (grasdekte vannveier). Tilskuddet gjelder i åkerareal. Det kan ikke gis tilskudd til grasdekte vannveier i eng. For å tilrettelegge for pollinerende insekter gis det ekstra tilskudd til såing av frøblandinger som inneholder 5-10 % rødkløver i drågene.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Grasdekte vannveier skal være minimum 6 meter brede
- b) Graset/kløveren skal være godt etablert om høsten og ha minimum 5 års varighet
- c) Det skal ikke gjødsles med mer enn 70 % av normgjødsling
- d) Ved fornying av tiltaket skal ikke området jordarbeides før 1. mars året etter
- e) Dersom det er søkt på "kløvertilskudd" til gunst for pollinerende insekter, skal ikke det grasdekte området slås før fire uker etter at kløveren har blomstret.

Prosess

Grasstriper er tatt ut av denne ordningen og plassert i ordningen "vegetasjonssone" som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Som følge av høringsinnspill har ekstra tilskudd til å bruke frøblandinger med min 10 % kløver kommet inn i ordningen. Pollinerende insekter er viktige for mye av produksjonen av vekster i landbruket, og dette er et konkret tiltak for å hjelpe humler, som i likehet med bestanden av bier, er i nedgang.

Tilskudd til vegetasjonssone (tidligere grasdekt buffersone)

Det gis tilskudd for striper tilsådd med gras langs åpen grøft, bekk, elv eller sjø (buffersone), vegetasjonssoner på tvers av fallet i lange hellingslengder med åpen åker og soner rundt erosjonsutsatte arealer med for eksempel potet eller grønnsaker. Tilskuddet gis også i gjenleggsåret forutsatt at grasdekket skal være varig. Det gis ikke tilskudd til vegetasjonssoner som starter mer enn 30 meter fra vannkanten.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Bredden på vegetasjonssonen skal være minst seks meter.
- b) Grasdekke skal være godt etablert og dekke jordoverflaten tidlig på høsten.
- c) Det grasdekte arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler eller gjødsles med fosfor. Ved to høstinger og delt gjødsling kan det samlet gjødsles med opptil 10 kg N/daa, forutsatt at det er benyttet spredeutstyr som plasserer gjødsla med presisjon. Kvittering på innkjøpt fosforfri nitrogengjødsel skal kunne framvises ved kontroll.

- d) Arealet skal høstes. Beiting regnes som høsting, og tillates når det ikke fører til betydelige skader på grunn av hard beiting eller tråkk.
- e) Langs åpen grøft, bekk, elv eller sjø: Arealet skal kun jordarbeides ved fornying av grasdekket og når dette er nødvendig. Fornyng skal ikke skje oftere enn hvert femte år. Når tiltaket fornyes eller avsluttes, skal ikke arealet sprøytes eller jordarbeides før 1. mars året etter.

Det gis ikke tilskudd både til "vegetasjonssone" og "gras på erosjonsutsatt/flomutsatt" på samme areal.

Prosess

Grasstriper er inkludert i denne ordningen, sammen med grasdekt buffersone, som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Hvordan de grasdekte buffersonene skal skjøttes har vært gjenstand for omfattende diskusjoner. Flere høringsinnspill peker i retning av at kravet om at arealene skal brukes til fôr bør bortfalle. Det er ingen endringer i vilkårene. Grunnen er at Fylkesmannen mener det er viktig å stimulere til å opprettholde arealene som produksjonsarealer. Dette er også en forutsetning for å søke produksjonstilskudd på arealene.

Tilskudd til andre grasdekte arealer

Det gis tilskudd for å dyrke flerårig gras på utvalgte arealer med hovedsakelig stor erosjonsrisiko, samt på flomutsatt areal. Kommunen må godkjenne arealet for at det skal være tilskuddsberettiget. Med erosjonsutsatt areal menes erosjonsrisikoklasse 3 og 4.

For å motta tilskudd må følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet skal drives ekstensivt med flerårig eng (minimum 3-årig)
- b) Arealet skal være registrert som fulldyrka areal og høstes. Beiting regnes som høsting.
- c) Det skal ikke gjødsles med mer enn 70 % av normgjødsling
- d) Ved fornying av tiltaket skal arealet ikke jordarbeides før 1. mars året etter.

Prosess

Denne ordningen tilsvarer den tidligere "gras på erosjonsutsatt og flomutsatt areal" og det nye navnet er en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Tilskudd til stubb i flomutsatte og vassdragsnære områder

Det gis tilskudd til stubb på flomutsatte og vassdragsnære arealer.

For å motta tilskudd må følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet må ligge innenfor ett eller flere av følgende vannområder: Haldenvassdraget, PURA, Leiravassdraget eller Vannsjø-Hobølvassdraget.
- b) Flomutsatte arealer skal godkjennes av kommunen.

Tilskudd til vedlikehold av fangdam

Det gis tilskudd til skjøtsel og vedlikehold av fangdammer. For større vedlikeholdsarbeid og tømming av sediment henvises det til SMIL-forskriften.

Eksempler på skjøtsel og vedlikehold kan være: vedlikehold av våtmarksfilter, etterse steiner i overrisslingssonen, erstatte eller tynne planter i vegetasjonssonen, mindre utgraving av sedimenter, slå/pusse kanter, rette utløp.

Miljøavtale

Vilkår for denne ordningen er ikke ferdige, og den planlegges innført fra 2014 som del av de ordinære tilskuddsordningene i RMP.

Tiltak for å redusere bruk av kjemisk plantevernmidler

Tilskudd til ugrasharving

Det gis tilskudd til ugrasharving på konvensjonelt dyrket åkerareal der det ikke brukes kjemiske ugrasmidler mellom såing og høsting. For å motta tilskudd skal harvingen foregå på en slik måte og tidspunkt at det har tilfredsstillende effekt på ugraset. Ugrasharving skal føres i plantevernjournalen. Det gis ikke tilskudd til flimming til arealer som mottar tilskudd til økologisk landbruk.

Prosess

Det er ingen endringer i denne ordningen.

Tilskudd til flimming

Det gis tilskudd til flimming som metode for å bekjempe ugras i radkulturer. Det gis ikke tilskudd til flimming til arealer som mottar tilskudd til økologisk landbruk.

For å motta tilskudd skal følgende vilkår være oppfylt:

- a) Det skal flammes minst en gang mellom såing/planting og høsting
- b) Det skal ikke brukes kjemisk ugrasmiddel mellom såing/planting og høsting
- c) Det skal noteres hvem som foretok flimmingen og dato for når det ble utført

Prosess

Ordningen er ny, og er tatt med for å stimulere til økt bruk av ikke-kjemisk ugrasbekjempelse.

Tiltak for å ivareta landbrukets kulturlandskap

Regionalt prioriterte kulturlandskap

Tilskudd til beite av lokalt verdifulle jordbrukslandskap

Det gis tilskudd til beite på følgende areal:

- 1) Bygdenært (ugjødslet innmarksbeite)
- 2) Øyer og holmer (holmebeite)
- 3) Areal med spesielle verdier (ravinebeiter)
- 4) Verneområder

Det kan kun gis tilskudd til 1), 2), 3) eller 4) på samme areal.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Markslaget på det omsøkte arealet skal være innmarksbeite (markslaget finner man i Gårdskart til Institutt for Skog og Landskap).
- b) Beitet skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler. Det tillates begrenset sprøyting med glyfosat under strømgjerder, forutsatt at det tas nødvendige miljøhensyn. På arealer med sårbar natur og i tilknytning til vassdrag skal sprøytingen avklares med kommunen. I områder vernet som naturreservat/landskapsvernområder må sprøytingen avklares med Fylkesmannen.
- c) Arealet må ryddes for krattskog og hogstavfall.
- d) Området skal være godt nedbeitet på slutten av sesongen. Ved leie av dyr eller areal skal det foreligge en skriftlig avtale.
- e) I verneområder skal beitingen avklares med Fylkesmannens miljøvernavdeling før dyrene slippes på beite.

Prosess

Tilskudd til ugjødslet innmarksbeite ble foreslått tatt ut av RMP i høringsforslaget, for å rette innsatsen inn mot verdifull beitemark i enda større grad. Mange av høringsinnspillene talte for å beholde ordningen, som en viktig faktor i å bevare "hverdagskulturlandskapet". Ordningen "verdifull beitemark" er skilt ut som engen ordning under "beite av biologisk verdifulle arealer" en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Tilskudd til særegne landskapselementer

Det gis tilskudd til særegne elementer i landskapet som ikke gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.

- a) Det gis tilskudd til årlig skjøtsel som hindrer gjengroing rundt dammer slik at lys slipper til.
For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:
 - a) Det skal ikke settes ut fisk.
 - b) Ryddet materiale skal fjernes
- b) Det gis tilskudd til skjøtsel av åkerholmer ved rydding, beiting eller slått. For å motta tilskudd skal ryddet materiale fjernes. Store eiker skal stå igjen, også døde.

Prosess

Oppsplitting av den tidligere ordningen "tilskudd til særegne elementer i landskapet" som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram (se tabell 1). For dammer kan det gis tilskudd hvert år. For rensing av selve dammen kan det søkes SMIL-tilskudd.

Tiltak for å opprettholde kulturlandskapet

Drift av beitelag

Det gis tilskudd til drift av beitelag godkjent av kommunen. Tilskuddet gjelder sau, geit, hest og storfe. Tilskuddet beregnes ut i fra antall dyr sluppet på beite.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet må beites i minst 6 uker i løpet av sommerhalvåret.
- b) Det kan ikke være søkt om tilsvarende tilskudd i annet fylke.

Prosess

Den tidligere ordningen "organisert beitebruk" heter nå "drift av beitelag som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram (se tabell 1). Det er ellers ingen endringer i tiltaket.

Tiltak for å ivareta biologisk mangfold

Utvalgte naturtyper

Tilskudd til skjøtsel av verdifull slåttemark

Det gis tilskudd til slått av verdifull slåttemark. Det kan søkes om tilskudd til slåttemark med handlingsplan (a-lokaliteter) og til b- eller c-lokaliteter. For b- eller c-lokaliteter benyttes ordningen "slått av lokalt verdifulle jordbrukslandskap".

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet kan ikke jorarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.
- b) Slått og ryddet vegetasjon skal fjernes. Slåtten skal gjennomføres etter frøsetting, og ikke før 15. juli, men heller ikke etter 15. september. Slått skal foretas med ljà eller mindre maskiner, og kun med skjærende redskap (ikke tråd eller kjetting).
- c) Området skal ikke tilsås.
- d) Dispensasjon kan gis for bruk av mindre traktor for slått av store arealer.

Prosess

Det er ingen endringer i dette tiltaket.

Tilskudd til verdifull slåtteyr

Det gis tilskudd til slått av verdifull slåtteyr.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Arealet skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.
- b) Slått og ryddet vegetasjon skal fjernes. Slåtten skal gjennomføres etter frøsetting, og ikke før 15. juli, men heller ikke etter 15. september. Slått skal foretas med ljà eller mindre maskiner, og kun med skjærende redskap (ikke tråd eller kjetting).
- c) Området skal ikke tilsås.
- d) Dispensasjon kan gis for bruk av mindre traktor for slått av store arealer.

Prosess

Tiltaket "verdifull slåtteyr" er skilt fra "verdifull slåttemark" som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram.

Prioriterte naturverdier**Tilskudd til skjøtsel av styvingstrær**

Det gis tilskudd til skjøtsel av styva trær. Styva trær skal beskjæres, men ikke fjernes. Det gis ikke tilskudd til styva trær oftere enn hvert 5. år

Prosess

Tiltaket er skilt ut fra den tidligere ordningen "tilskudd til særegne elementer i landskapet" som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram (se tabell 1). Det er ellers ingen endringer i tiltaket. Det er ingen endringer i vilkårene for tiltaket.

Tilskudd til beite av biologisk viktige arealer

Det gis tilskudd til beite av verdifull beitemark.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Markslaget på det omsøkte arealet skal være innmarksbeite (markslaget finner man i gårdskart til Skog og Landskap).
- b) Beitet skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler. Det tillates begrenset sprøyting med glyfosat under strømgjerder, forutsatt at det tas nødvendige miljøhensyn. På arealer med sårbar natur og i tilknytning til vassdrag må sprøytingen avklares

med kommunen. I områder vernet som naturreservat/landskapsvernområder, må sprøytingen avklares med Fylkesmannen.

- c) Arealet må ryddes for krattskog og hogstavfall.
- d) Antall dyr må være tilpasset arealet på en slik måte at naturtypen og miljøverdiene opprettholdes etter veiledende retningslinjer, fastsatt av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Ved leie av dyr eller areal skal det foreligge en skriftlig avtale. Området skal være godt nedbeitet på slutten av sesongen.
- e) I verneområder skal beitingen avklares med Fylkesmannens miljøvernnavdeling før dyrene slippes på beite.
- f) Beitet skal ikke tilsås.

Prosess

Den tidligere ordningen "verdifull beitemark" heter nå "beite av lokalt verdifulle arealer" som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Det er ellers ingen endringer i tiltaket. Kravet om at dyrene må beite et visst antall uker er fjernet, og isteden er det innført et krav om at beitet skal være tilfredsstillende nedbeitet på slutten av sesongen.

Tilskudd til tilrettelegging av fuglebiotoper - åkerrikse

Det gis tilskudd til utsatt slått for å legge til rette for hekkende åkerrikse. Arealet kan ikke slås før tidligst 15. august, og det må brukes åkerriksevennlig slåttemetode når det slås. Satsene tar hensyn til hvor mange slåtter som går tapt. Dette er avhengig av når åkerrikse blir oppdaga. Det tas ikke hensyn til tap av produksjonstilskudd.

For å motta tilskudd må følgende krav være oppfylt:

- a) Det må settes igjen et areal på minimum 5 daa
- b) Arealet kan ikke slås før 15. august
- c) Det er kun på areal hvor det er sterk mistanke om hekking hvor areal kan settes av. Området skal godkjennes av Fylkesmannen/kommunen.

Prosess

Tiltaket for å legge til rette for åkerrikse er tatt med som følge av høringsinnspill. Oslo/Akershus (O/A) har de 3-4 siste årene hatt flest registreringer av åkerrikse av alle fylker i landet. Åkerrikse er en av fem fuglearter i Norge som er kritisk truet. Bestanden svinger, og det varierer mellom 25-50 registreringer i O/A årlig. Det har inntil nå ikke vært noen støtteordninger i landbruket i O/A for å ta vare på denne arten.

Husdyr, kulturplanter og genressurser

Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser

Det gis tilskudd til storfe av rasen Østlandsk rødkolle. Dyrene må være registrert i Kuregisteret ved Norsk genressurscenter.

Prosess

Det kom innspill på at flere husdyrarter og raser burde tas inn under denne ordningen. Fylkesmannen i O/A har likevel valgt å ikke prioritere å utvide denne ordningen. Det er tatt inn en endring i ordningen, nemlig at det ikke lenger er et krav at dyrene skal gå på beite for å motta dette tilskuddet. På den måten kan man søke på det beitetilskuddet som passer best, ved siden av tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser.

Tiltak for bevaring av kulturmiljøer og kulturminner

Nyere tids kulturminner

Skjøtsel av bakkemurer/steingjerder, trerekker (enkelttidig alle)/alleer

- c) Det gis tilskudd til skjøtsel av alleer. Alleer skal beskjæres, men ikke fjernes. For beskjæring av trær gis det ikke tilskudd oftere enn hvert femte år.
- d) Det gis tilskudd til bevaring av steingjerder som er minst 75 cm høyt. Steingjerdet skal holdes fri for vegetasjon.

Tilskudd skjøtsel av viktige kulturhistoriske områder

Det gis tilskudd til beiting, slått og skjøtsel av tun og rundt bygningene på setervoller, finneboplasser og husmannsplasser.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Kulturminnet skal holdes ryddig for søppel og uønsket vegetasjon, og være tilgjengelig for allmennheten
- b) Arealene skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler
- c) Setervoller, finneboplasser og husmannsplasser skal ha mottatt SMIL-midler tidligere, eller ha bygninger av verdi for bevaring

Prosess

Den tidligere ordningen "nyere tids kulturminner" er delt i to ordninger, og alleer og steingjerder er lagt til nyere en av de to ordningene under "nyere tids kulturminner". Dette er en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Det er ingen endringer i vilkårene til ordningene.

Automatisk fredete kulturminner

Tilskudd til skjøtsel av gravminne

Det gis tilskudd til å synliggjøre og å skjøtte gravminner.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Gravminnet skal være synlig på overflaten etter skjøtsel. Gravminnet skal holdes ryddig for søppel og uønsket vegetasjon, og være tilgjengelig for allmennheten. Kulturminnemyndighetene skal kontaktes ved skjøtsel av gravminner og for større tiltak skal skjøtselsplan utarbeides i samråd med kulturminnemyndighetene.
- b) Arealene skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.

Tilskudd til skjøtsel av gravfelt

Det gis tilskudd til å synliggjøre og å skjøtte gravfelt.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Gravfeltet skal være synlig på overflaten etter skjøtsel. Gravfeltet skal holdes ryddig for søppel og uønsket vegetasjon, og være tilgjengelig for allmennheten. Kulturminnemyndighetene skal kontaktes ved skjøtsel av gravfelt og for større tiltak skal skjøtselsplan utarbeides i samråd med kulturminnemyndighetene.
- b) Arealene skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.

Tilskudd til skjøtsel av andre automatisk fredede kulturminner

Det gis tilskudd til å synliggjøre og å skjøtte automatisk fredede kulturminner.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Kulturminnet skal være synlig på overflaten etter skjøtsel. Kulturminnet skal holdes ryddig for søppel og uønsket vegetasjon, og være tilgjengelig for allmennheten. Kulturminnemyndighetene skal kontaktes ved skjøtsel av automatisk fredede kulturminner og for større tiltak skal skjøtselsplan utarbeides i samråd med kulturminnemyndighetene.
- b) Arealene skal ikke jordarbeides, gjødsles eller sprøytes med plantevernmidler.

Prosess

Den tidligere ordningen "automatisk fredete kulturminner" er delt i tre ordninger, som en tilpasning til sentral meny fra Nasjonalt miljøprogram. Tilskudd til kulturminner i skog er tatt ut.

Tilskudd til friluftsliv og tilgjengelighet

Tilskudd til vedlikehold av ferdselsårer i jordbruket

Det gis tilskudd til skjøtsel av stier for ikke-motorisert ferdsel som oppfyller en eller flere av følgende kriterier:

1. Stier i landskapsvernområder
2. Historiske veifar
3. Stier etablert med SMIL-midler
4. Adkomst til kulturminner
5. Stier som kanaliserer ferdsel utenom tun og sårbare områder.

For å motta tilskudd skal følgende krav være oppfylt:

- a) Stien skal knyttes opp mot eksisterende sti- eller veinett og være tilgjengelig for allmennheten.
Stien skal kunne avmerkes på kart.
- b) Stien skal være merket, vegetasjon skal holdes nede og søppel må ryddes.
- c) Det gis kun tilskudd til den delen av stien som går i innmark.

Prosess

Det er ingen endringer i tiltaket.

Tiltak: Gamle ordninger – nye navn

En del av tiltakene i Oslo og Akershus har skiftet navn som følge av tilpasningen til en sentral meny i Nasjonalt miljøprogram, utarbeidet av SLF, og for noen av tiltakene er det endringer i vilkårene.

Tabell 1: Beskrivelse av hvordan de tidligere ordningene forholder seg til de nye navnene og inndelingene fra menyen i Nasjonalt miljøprogram

Avrenning til vassdrag og kyst

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak	Endrede vilkår
Ingen/utsatt jordarbeiding	Arealer som ikke jordarbeides om høsten	
Utsatt omlegging av eng		
Høstharving	Lett høstharving	Gjelder bare EK 1 + 2
Direktesådd høstkorn	Direktesådd høstkorn	
Fangvekster sådd sammen med vekster		
Fangvekster etter høsting	Fangvekster	
Grasdekt vannvei	Grasdekte vannveier og grasstriper	Grasstriper tas ut
Vegetasjonssone	Bufferzoner + grasdekte vannveier og grasstriper	Grasstriper tas inn
Andre grasdekte arealer	Gras på erosjonsutsatt og flomutsatt areal	
Vedlikehold av fangdammer	Skjøtsel av areal med miljøtiltak	
Miljøavtale	NY! (Vil tre i kraft i 2014)	

Plantevern

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak	Endrede vilkår
Ugrasharving	Ugrasharving	
Flamming	NY!	

Kulturlandskap

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak	Endrede vilkår
Beite av lokalt verdifulle jordbrukslandskap	Ugjødslet innmarksbeite + holmebeite + ravinebeite	
Skjøtsel av særegne landskapselementer	Særegne elementer i landskapet	Gjelder dammer og åkerholmer
Organisert beitebruk/drift av beitelag	Drift av beitelag	

Biologisk mangfold

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak	Endrede vilkår
Skjøtsel av styvingstrær	Særegne elementer i landskapet	
Skjøtsel av slåttemark og Skjøtsel av slåttemyr (utvalgte naturtyper)	Verdifull slåttemark	
Beite av biologisk verdifulle arealer	Verdifull beitemark	
Tilrettelegging av fuglebiotoper	NY!! Åkerrikse	
Bevaringsverdige husdyrraser	Bevaringsverdige husdyrraser	

Kulturminner og kulturmiljøer

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak	Endrede vilkår
Skjøtsel av gravminne	Tilskudd til automatisk fredede kulturminner	
Skjøtsel av gravfelt		
Skjøtsel av andre automatisk fredede kulturminner		
Skjøtsel av bakkemurer, trekker, skigarder	Særegne elementer i kulturlandskapet (alleer og steingjerder)	Ut med dammer, åkerholmer og styva trær
Skjøtsel av viktige kulturhistoriske områder	Nyere tids kulturminner	

Friluftsliv og tilgjengelighet

Nytt navn på tiltak (fra meny i Nasjonalt miljøprogram)	Tidligere navn på tiltak
Vedlikehold av ferdselsårer i jordbrukslandskapet	Vedlikehold av ferdselsårer i jordbrukslandskapet

4 Miljøkrav i prioriterte vannområder i Oslo og Akershus

Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket har følgende bestemmelse i § 8 Miljøkrav:

Dersom jorda på en landbrukseiendom som foretaket disponerer, ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde, kan fylkesmannen bestemme at foretaket må følge bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre lignende tiltak. Tiltakene kan fastsettes i forskrift.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har fastsatt forskrift om regionale miljøkrav i 4 prioriterte og sårbare vannområder i RMP for 2009 – 2012. Vannområder i vannforskriftens første planfase er definert som sårbare vassdrag. Fylkesmannen har vedtatt å videreføre forskrifter om regionale miljøkrav i de samme 4 vannområdene. Vannområdene er:

1. Vansjø-Hobølvassdraget (Morsa)
2. Haldenvassdraget
3. Bunnefjorden med Årungen- og Gjersølvassdraget (PURA)
4. Leira

Målsettingen var å videreføre eller skjerpe miljøkravene i alle de prioriterte vannområdene og dette var fulgt opp i Fylkesmannen høringsforslag. På grunnlag av høringsinnspillene, drøftinger i det regionale partnerskapet og også avklaringer i forhold til nasjonale rammer som kom i Nasjonalt miljøprogram, så er miljøkravene som er fastsatt ved forskrift noe lempet. Her har både hensynet til målsettingen om økt matproduksjon og tolkningen av hvor strenge krav Fylkesmannen faktisk har hjemmel til å fastsette spilt inn.

Fylkesmannen har sammen med partene i det regionale partnerskapet forpliktet seg til aktivt å arbeide for at det blir igangsatt prosjekttrettet arbeid i de mest sårbare vannområdene for å øke målrettingen av virkemidler og tiltak. Det vil bli satt fokus på å identifisere de vannforekomster der det er størst avstand mellom tilstand og mål og videre identifisere de arealer innenfor disse områder det er spesielt viktig å gjennomføre tiltak. Prosjektene vil være basert på GIS-analyser og gjennomføring kan muliggjøres ved innføringen av eStil og vil danne grunnlag for mer målrettede virkemidler for neste RMP-periode.

Vedlegg 1: Tabell over resultatmål, aktiviteter og aktuell tiltak innen de ulike hovedmålene.

FORURENSNING

Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Begrense erosjon og avrenning av jord og næringsstoffer fra jordbruksarealer		
Gjennomføre jordarbeidingstiltak tilpasset vannforekomstenes tåleevne og hva som er nødvendig for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand: • Ingen jordarbeiding om høsten i erosjonsklasse 3 og 4 i spesielt utsatte vannområder* • Gras/stubb på alt vassdragsnært og/eller flomutsatt areal • Stubb eller grasdekte vannveier med varig gras i alle erosjonsutsatte dråg og forsengkninger på jorden der vann samler seg	• Jordarbeiding om våren • Direktesåing • Redusert jordarbeiding • Fangvekster • Permanent grasdekke rundt inntakskummer • Grasdekte dråg • Øke grasarealet	<u>RMP</u> • Tilskudd til areal som ikke jordarbeides om høsten • Tilskudd til grasdekte buffersoner • Tilskudd til gras på erosjonsutsatte og flomutsatte arealer • Tilskudd til grasdekt vannvei • Tilskudd til fangvekster <u>Annet</u> • Miljøkrav i forskrift om produksjonstilskudd – kombinert med tilskudd • Veiledning og oppfølging av Miljøplan • Informasjon og utviklingstiltak • Intensivere kontrollen
Anlegge buffersoner med gras langs alle vassdrag der dette er effektivt	Ta ut arealer fra kornproduksjon og så til med gras	<u>RMP</u> • Tilskudd til grasdekte buffersoner
Anlegge og vedlikeholde kumdammer og fangdammer i områder med spesielle problemer, i henhold til tiltaksplaner i vannområdene	• Anlegge fangdammer der det er størst behov • Opprensning og vedlikehold av fangdammer	<u>RMP</u> • Tilskudd til skjøtsel av arealer med miljøtiltak <u>Annet</u> • SMIL- ordningen til etablering av dammer • Opprettholde og styrke systematisk områdevis planlegging av fangdammer • Veiledning – Miljøplan

Redusere erosjon som skyldes konsentrert overflateavrenning • Økt vedlikehold og oppgradering av hydrotekniske anlegg • Når hydrotekniske anlegg oppgraderes, skal disse være sikret mot graving rundt inntakskummer • Ved oppgraderinger skal hydrotekniske anlegg dimensjoneres for klimaendringer • Fremmedvann skal ledes bort fra jordbruksareal	• Avskjæringsgrøfter • Oppgradere gamle hydrotekniske anlegg i henhold til dagens standard • Gras rundt alle kummer • Kumdammer	<u>RMP</u> • Tilskudd til skjøtsel av arealer med miljøtiltak • Tilskudd til grasdekte vannveier <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til etablering og omfattende vedlikeholdsarbeid • God planlegging av hydrotekniske anlegg • Systematisk vedlikehold
Hovedmål: Redusere risikoen for at plantevernmidler kommer på avveie		
Redusere risikoen for tap av plantevernmidler til vassdrag og grunnvann Riktig bruk av plantevernmidler – minimere bruken og optimalisere nytten	• Ugrasharving om våren • Planting av trær og busker langs vassdrag • Etablering av biobed • Presisjonssprøyting	<u>RMP</u> • Tilskudd til ugrasharving • Tilskudd til flammings • Tilskudd til grasdekte buffersoner <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til etablering • Veiledning og bruk av Miljøplan/Kvalitetssystem i landbruket (KSL)

Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Gjennomføre riktig gjødslingsstrategi i forhold til avling, vekst og driftsform		
Tilpasse næringstilførsel etter plantenes behov og vekstrytme - Gjødsla i samsvar med jordas fosforinnhold - Redusere risikoen for tap av næringsstoffer til vassdrag og grunnvann når det gjødsles	- Bedre gjødselplanlegging med tanke på P og N - Presisjonsgjødsling - Øke lagringskapasiteten for husdyrgjødsel - null P gjødsling ved høye P-AL tall - Bevisstgjøring/ veiledning - Spredning av husdyrgjødsel i vekstsesongen - Fokus på P i gjødsla, spesielt husdyrgjødsel ved høye P-AL tall - Bevissthet rundt spredning av slam med mye fosfor - Vurdere gjødselregnskap i utsatte områder	<u>RMP</u> - Vurdere tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel <u>Annet</u> - SMIL-ordningen til økning av lagringskapasitet - Fastsette forskrift om sprededato i særlig sårbare vassdrag (Kommunene) - Veiledning (P og N-gjødsling), informasjon og utviklingstiltak - Oppfølging av forskrift om gjødselvarer m.v. av organisk opphav og forskrift om gjødselplanlegging
Resultatmål: Redusere avrenning fra punktkilder		
Hindre lekkasjer fra gjødsellager, rundballer og siloer Hindre avrenning til vassdrag fra fôringsplasser og samlingsplasser for husdyr	- Platting/opsamling på steder med risiko for lekkasjer - Rundballer ol. lagres på sted som ikke er utsatt for flom eller avrenning til vassdrag - Utbedring og utvidelse av gjødsellager med mer	<u>Annet</u> - SMIL-ordningen til etablering/utvidelse av lagringskapasitet - BU-ordningen tilskudd til utvidelse av lagringskapasitet - Veiledning og bruk av miljøplan - KSL-revisjon/kontroll
Hovedmål: Forbedre jordstrukturen		
Øke moldinnhold i jorda Redusere jordpakking	- Redusert kjøring på åker - Utbedre, vedlikeholde og etablere grøfter og drenering - Eng i omløp/grønnngjødsling/ tilbakeføring av organisk materiale	<u>RMP</u> - Tilskudd til arealer som ikke jordarbeides om høsten - Tilskudd til direktesådd høstkorn <u>Annet</u> - SMIL-ordningen – grøftetilskudd

KULTURLANDSKAP OG BIOLOGISK MANGFOLD

Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Bevare og legge til rette for biologisk mangfold i et variert jordbrukslandskap		
Bevare skjøtelsavhengige områder med stor verdi for biologisk mangfold Alle verdifulle slåttemarkarealer* skal slås årlig De mest verdifulle beitearealene** skal beites årlig	• Slått av artsrike enger / verdifull slåttemark • Beite av verdifull beitemark	<u>RMP</u> • Tilskudd til verdifull slåttemark • Tilskudd til verdifull beitemark <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til rydding og inngjerding i områder av spesiell verdi • Veiledning og bruk av miljøplan, informasjon om naturtyper og skjøtsel • Miljøvernmyndighetenes handlingsplan/midler til skjøtsel av verdifull slåttemark * Verdifull slåttemark registrert på kart i Naturbase (DN) som viktige/svært viktige, eller arealer med tilsvarende dokumenterte miljøverdier ** Ravinebeiter, og arealer som er registrert på kart i Naturbase (DN) som viktige/svært viktige beitemarker
Bevaring av gammel husdyrrase med tilknytning til denne regionen; Østlandsk rødkolle	Ivareta gamle storferaser	<u>RMP</u> • Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser <u>Annet</u> • Nasjonalt tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser

Bevare særegne og spesielt verdifulle kulturlandskapselementer i jordbruket på Østlandet.	• Skjømte og bevare spesielt verdifulle åkerholmer, gamle alleer, store gamle trær, steingjerder og dammer • Begrense bruk av plantevernmidler og gjødsel på disse elementene	<u>RMP</u> • Tilskudd til skjømte av særegne elementer i landskapet. • Tilskudd til skjømte av arealer med miljøtiltak (skjømte av dammer) <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til restaurering
Åpne grøfter/reetablere bekker, dammer og våtmark	Etablering, bevaring og skjømte av dammer, bekker og våtmark	<u>Annet</u> • SMIL- ordningen til åpning, omfattende vedlikehold med mer
Bevare biologisk mangfold i restarealer og kantsoner	Skjømte av restarealer og kantsoner	<u>Annet</u> • SMIL /NMSK til skjømte av kantsoner mot vassdrag, verdifulle kulturlandskap, veikanter og skog.

Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Bidra til å opprettholde et åpent kulturlandskap med bruk av gamle beiter		
Opprettholde og gjenåpne verdifulle innmarksbeiter	Beite av verdifulle innmarksbeiter	<u>RMP</u> • Tilskudd til verdifull beitemark • Tilskudd til holmebeite • Tilskudd til drift av beitelag <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til rydding og inngjerding i områder av spesiell verdi • Investeringstøtte til organisert beitebruk • Beitebørs: formidling av dyr og beite • Kompetanseheving/Informasjon
Opprettholde det åpne kulturlandskapet på øyene langs kysten og i ferskvann	Holmebeite	
Ivareta ravinebeite som et viktig landskapselement	Beite i ravineområder	

Opprettholde dagens utmarksbeiter	Beite av utmark- og innmarksbeite	
Hovedmål: Tilrettelegge for styrt ikke-motorisert ferdsel og opplevelser for allmennheten i kulturlandskapet		
Synliggjøre for allmennheten verdien av å opprettholde et aktivt landbruk. Åpne for ikke-motorisert ferdsel i verdifullt kulturlandskap	• Vedlikehold av prioriterte stier, særlig i tilknytning til opplevelsesverdier i jordbrukslandskapet (kulturminner, historiske veifar) • Etablering av ridentier • Synliggjøre traseer på kart og i terrenget	<u>RMP</u> • Tilskudd til vedlikehold av ferdselsårer i jordbruket <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til opparbeiding av stier • Informasjonstiltak: Stibase – vedlikeholde Turkart Akershus (http://www.turkart.no)
Begrense ferdsel der den har negativ effekt	Kanaliserer ferdsel utenom tun og sårbare områder	<u>Annet</u> • SMIL- ordningen til opparbeidelse av alternative traseer

Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Bidra til å bevare kulturminner og kulturmiljøer		
Bevare og synliggjøre prioriterte kulturminner og kulturmiljøer i jordbrukslandskapet	Bevisstgjøre grunneiere om kulturminner på egen eiendom	<u>RMP</u> - Tilskudd til nyere tids kulturminner - Tilskudd til automatisk fredede kulturminner - Tilskudd til særegne elementer i landskapet <u>Annet</u> - Informasjonstiltak: Forbedre kartportaler og annen informasjon. Informasjon til alle gårdbrukere om kulturminneverdier på egen gård, www.Kulturminnesøk.no - Informasjon om andre tilskuddordninger, bla. Kulturminnefondet, der dette er aktuelt - Tett samarbeid med kulturminnemyndigheter
Gjøre kulturminner tilgjengelige som opplevelsesmuligheter for allmennheten	Stier over dyrka mark til kulturminner	<u>RMP</u> - Tilskudd til årlig vedlikehold av ferdselsårer i landbruket <u>Annet</u> - SMIL-ordningen til opparbeiding av stier - Informasjonsmidler til utarbeiding av informasjonsskilt og lignende (i samarbeid med kulturminnemyndigheter)
Redusere tap av automatisk freda kulturminner i jordbrukslandskapet	- Bevisstgjøre grunneiere om kulturminner på egen eiendom - Skjøtsel (beite, rydding eller slått) rundt gravhauger, gravrøyser, helleristninger, fangstgroper, steinalderboplasser, bygdeborger, steinbrudd med mer	<u>RMP</u> - Tilskudd til automatisk fredede kulturminner <u>Annet</u> - SMIL-ordningen til større ryddingsarbeid, inngjerding, annen sikring av kulturminne - Informasjon til alle gårdbrukere om kulturminneverdier på egen gård, www.Kulturminnesøk.no - Utarbeide faktaark og skjøtselsbeskrivelse for de ulike ordningene (i samarbeid med kulturminnemyndigheter)

Redusere tap av nyere tids kulturminner i jordbrukslandskapet, hvor finneboplasser, sætre og husmannsplasser er prioritert	• Ivareta helhetlig tun med tidsdybde, husmannsplasser, finneplasser og sætrer • Ivareta særegne landbruksbygg (skjøtsel, tilsyn, vedlikehold, tilgjengeliggjøring)	<u>RMP</u> • Tilskudd til nyere tids kulturminner <u>Annet</u> • SMIL-ordningen til større ryddingsarbeid, inngjerding, annen sikring av kulturminne, skjøtsel og vedlikehold av freda og verneverdige bygninger i kulturlandskapet
Resultatmål	Aktivitet	Tiltak/ordning
Hovedmål: Synliggjøre og øke bevisstheten rundt biologiske og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap		
Heve bevisstheten og kunnskapen om biologisk mangfold og kulturminner i jordbrukslandskapet.	Kompetanseheving	<u>Annet</u> • Informasjonsmidler: Informasjon om kulturbetinget biologisk mangfold
Alle gårdbrukere med verdifulle areal på gården sin skal kjenne til disse og vite hvordan de bør skjøttes.		<u>Annet</u> • Informasjonsmidler: Infobrev til grunneier/bonde om de verdifulle og verna områdene

Vedlegg 2: Definisjoner

- a) Alleer/Trerekker: Tilplantede rekker av tær langs vei (ensidig eller tosidig) på minimum 7 trær.
- b) Automatisk fredete kulturminner: Kulturminner eldre enn 1537, for eksempel boplasser, hustufter, dyrkingsspor, veifar, helleristninger m.m. Inkluderer også gravhauger og gravminner (se definisjon).
- c) Direktesådd høstkorn: Høstkorn sådd uten forutgående jordarbeiding.
- d) Dråg: Arealer med erosjonsutsatte forsenkninger, der det forekommer konsentrert overflateavrenning som gir tydelige erosjonsspor dersom arealet ikke har noen erosjonsbeskyttelse.
- e) Erosjonsutsatt areal: Arealer i erosjonsrisikoklasse 3 og 4
- f) Fangvekster: Vekster som sås for å samle opp næringsstoffer, og redusere erosjon etter at hovedveksten er høstet. Gjenlegg til eng regnes ikke som fangvekst.
- g) Flomutsatte arealer: Arealer som kan oversvømmes jevnlig.
- h) Godkjente beitelag: Beitelag som har minst to medlemmer, og minst 150 småfeenheter eller minst 30 hest/storfe. Beitelaget må være registrert i Enhetsregisteret.
- i) Grasdekt buffersone: Striper som tilsås med gras langs åpen grøft, bekk, elv eller sjø.
- j) Grasdekt vannvei: Områder tilsådd med gras på arealer der vannet naturlig renner eller flommer over.
- k) Gravfelt: forhistoriske graver som ligger samlet i et begrenset område. For eksempel gravhauger, gravrøyser, flatmarksgraver eller bautasteiner.
- l) Gravminne: forhistorisk grav eller minnegjenstand i stein eller jern som er satt opp på/ved en grav. For eksempel dysser, ganggraver, gravhauger og middelaldersgraver.
- m) Gårdsdam: forsenkning med vann i landskapet. Ofte anlagte som vanningsdammer, brannndammer, drikkevannsdammer med mer. Maks 1000 m².
- n) Lett høstharving: Harving som ikke er dypere enn ca. 10 cm, og hvor minst 30 % er dekket med halm etter harving.
- o) Naturbase: Direktoratet for naturforvaltning sin database for registrering av arter, naturtyper og landskap, som er viktige for å opprettholde biologisk mangfold.
- p) Normgjødsling: Normalgjødsling etter gjødslingsplan som er utarbeidet i henhold til anbefalinger av Bioforsk.
- q) Ravinebeite: Beite i raviner som strekker seg frem til kanten der arealet flater ut.
- r) Raviner: Dal eller kløft som er utgravd av rennende vann i løsmasser, og som ikke er planert.
- s) Skjøtsel: Beskjære, rydde, slå, styve, renske, tømme.
- t) Slåttemark: Artsrik eng som ikke har vært jordarbeidet eller gjødslet, og som har vært i kontinuerlig hevd gjennom regelmessig slått.
- u) Slåttemyr: Myr med vegetasjon som er betinget av tradisjonell slått, og som fortsatt bærer preg av dette.

- v) Styvingstrær: Trær som tradisjonelt har blitt høstet for løv til fôr.
- w) Ugjødset innmarksbeite: Ugjødset jordbruksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter og beitetålede urter.
- x) Vassdragsnært areal: Areal som er nærmere vassdrag enn 22 meter (hvorav minst to meter nærmest vassdraget består av en vegetasjonssone som ikke jordarbeides, jf. § 8 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket).
- y) Vegetasjonssone: Sone tilsådd med gras for å redusere erosjon og jordtap på tvers av fallet på jorden, langs åpen grøft, bekk eller sjø eller nedkant av grønnsaks/potetareal.
- z) Verdifull beitemark: Ugjødset innmarksbeit på uplanerte raviner eller innenfor naturtyper, og landskap registrert i Naturbasen, eller som har tilsvarende dokumenterte miljøverdier.
- æ) Verdifull slåtte-myrr: Slåtte-myrr registrert i Naturbasen eller har tilsvarende dokumenterte miljøverdier.
- ø) Verdifull slåtte-mark: Slåtte-mark som er registrert i Naturbasen, eller har tilsvarende dokumenterte miljøverdier.
- å) Åkerholme: holmer, mellom 100 m² og 1000 m², helt omgitt av åkermark.

Foto forside: Ove Bergersen og Trond Løfsgaard